

Eğitim Ekosisteminin Parçası Olarak Kent: Helsinki Örneği

Betül Orbey

Finlandiya, eğitim sisteminin başarısı ile dünya çapında ilk sıralarda yer almaktadır. Ancak sadece okulları inceleyerek, çocukların öğrendiklerini değerlendirmek yanlış olur. Finlandiya okullarının neden diğer okullardan daha iyi olduğuna dair yapılan araştırmaların çoğu, Finlandiya'daki eğitimin bir ekosistem olduğunu ve birbirine bağlı çeşitli girdilerle beslendiğini, dolayısıyla sadece okullarda öğretilenden ibaret olmadığını görmeyi başaramamıştır (URL1).

İlk bakışta eğitim sisteminin marifeti ile açıklanmaya çalışılan başarı, devletin aile ve çocuk ile çocuğun yetiştirilmesine verdiği önem sayesinde, doğum öncesi süreçte başlamaktadır. Ailelerin iyi olma hallerinin sağlanması ve çocukların iyi yetişmesi için devamlı olarak sosyal hizmet tasarlanmaktadır. Kent ise, bu yaklaşımın dolaylı ama çok önemli bir aracı olarak karşımıza çıkmaktadır. Aile ve çocuğa önem vererek tasarlanan kent ve kent mekânları, yaşayanların kent ile kurdukları bağları güçlendirmektedir.

Bu çalışma, Fin kültüründe çocuk yetiştirmeye yardım eden kent mekânlarını Helsinki şehri üzerinden örneklemeyi amaçlamaktadır. Çalışmada elde edilen veriler, alan gezilerinde yapılan gözlemler ve yerel görevliler ile yapılan röportajlardan edinilen bilgilerden süzölmüş olup, ilgili literatür taraması ile desteklenmiştir.

Metnin devamında öncelikli olarak, eğitim yaklaşımları ile aile ve çocuğu korumak için planlanmış mekândan bağımsız sosyal hizmetler özetlenecek ve çocukların yetiştirilmesine katkı sunan kent mekânları örneklenecektir. İyi örneklerden dersler çıkartmak, noktasal dokunuşu olan tekil yapılar üretmek yerine kentsel bir yaklaşım benimsemenin önemini aktarmak, bu anlamda yerel ölçekte harekete geçmek için ilham vermek ve gelecek uygulamalar için öncü nitelik taşımak, bu çalışmanın hedefleri arasındadır.

Arka Plan

Kent mekânlarının nasıl düzenlendiği; bu mekânları deneyimleyen çocuğun dünyayı nasıl algıladığını ve gördüklerine karşı nasıl davranışlar geliştirdiğini doğrudan etkilemektedir (Tan-

tawy, Hussein ve Mahrous, 2016). Bu durumda Heft (1983) mekânların nasıl karakterize edilebileceğini tartışmaya açmaktadır. Heft, Gibson tarafından öne sürülen sağlamlık “affordance” yaklaşımının; çevrenin çocukluk üzerindeki işlevini anlamak için kullanılabileceğini öne sürmüştür (Spencer ve Woolley, 2000). Buna göre, kent merkezinde yetişen bir çocuk ile kırsal alanda yetişen bir çocuk arasında, içinde bulunulan ortamın çocuğa sağladıkları üzerinden bilişsel ve davranışsal farklılıklar gözlemlenebilir. Kent içinde yetişen çocuklar ise yaşadıkları kentin dokusuna ve kendilerine sunduklarına bağlı olarak kendi içlerinde farklılaşacaklardır (Nordström, 2010).

Yaşam alanları, çocukların bağımlılık ve otonom kontrol becerileri üzerinden kimlik gelişimlerine katkıda bulunur. Çocuklar, yeni karşılaşmalar yaşayabilecekleri ortamlar sayesinde ait olma hissini geliştirir ve bahsi geçen otonom kontrol becerilerini pratik ederler. Çevresel faktörler davranışın temelini oluşturmaya da, mekânlar sayesinde kurulan sosyal ilişkiler, çocukların çevresel algılarını etkilemektedir (İncedayı, 2008; Noschis, 1992).

Bireyin erken yaşlarda mekânlar ile kurduğu iletişimin kimlik gelişiminde büyük katkısı olduğunu savunan araştırmacılar, çocukların kentsel alanları yaşlarına uygun biçimde kullanma hakları olduğunu ileri sürse de (Spencer ve Woolley, 2000), kentlerdeki gerçeklik bunu desteklemez niteliktedir. Kaj Noschis, *Kent Çocuğu* (*The Urban Child*) adlı eserinde kentlerimizde “çocuklar için yer olmadığını, çünkü kentlerin çocuklar için olmadığını” ileri sürmektedir (Noschis, 1992, akt: Chawla, 1994). Kent planlamasında ve şehircilik anlayışına yerleşmiş yetişkin bakış açısı, sadece belirli yaş üzerindeki çocukların çevresel ihtiyaçlarına hitap etmektedir (Gökmen, 2008). Bu da, tasarlanan kentsel mekânların, “yetişkinlerin değer ve kullanım”larını destekleyen nitelikler taşımasına neden olmaktadır (Matthews, 1995).

Öte yandan Helsinki kenti, günümüz kentlerinde gözlemlenen yetişkin bakış açısından uzak-

laşan, çocuk ve çocuklu ailelerin kent hayatına katılmasını kolaylaştıran yaklaşımlar sergilemektedir. Bu sayede çocukların eğitimi okuldan çok önce, kentin de önemli bir parçası olduğu bir ekosistem içinde ve neredeyse bebek yaşta başlar.

Ekosistem Olarak Eğitim

Fin kültüründe çocuk yetiştirmek sadece aile veya okulun görevi değildir. Bu görev, toplumla da paylaşılır. Erken çocukluk döneminde, çocuğun bireyselliğine önem verildiği ve kişilik kazanması için deneyimler edinmesinin önemsendiği görülmektedir. Bu sayede çocuklar sadece öz bakım becerileri bakımından gelişmez. Aynı zamanda, iletişim, sosyal farkındalık, empati ve öz-bilinç yetilerini de geliştirirler. Bunu yapmak için, hayata katılım sağlama, sosyal beceriler geliştirme ve etkileşim kavramları ön plana çıkmaktadır. Çocukların etkileşimli bir ortam içinde bulunarak, farklı bireylerin ihtiyaçlarını gözlemlemeleri ve buna değer vermeleri, farklı kültür ve ortamlara karşı yatkınlık geliştirmeleri hedeflenir. Çocuklar zamanla, bulundukları ortamlarda gelişimleri ile orantılı biçimde bağımsızlık becerilerini geliştirme yönünde desteklenir. Burada amaç, “makul kararlar alabilme yetisi gelişmiş, kendilerini koruyabilen, kendisine ihtiyaç duyan diğer kişilere yardım eden, üretken ve aktif vatandaş”lar olarak yetiştirmeleridir (Nikko, 2006).

Formel eğitimin başladığı yedi yaşına kadar oyun sayesinde bahsi geçen değerlerin öğrenilmesi ve öğrenmeye karşı merak uyandırılması hedeflenir. Öğrenmeye karşı merak, “öğrenmenin öğrenilmesi” üzerinden gerçekleştirilir. Bu nedenle matematik gibi didaktik öğretiler yerine doğa, hayvanlar, yaşam döngüsü ve malzeme tabanlı öğrenme üzerine (URL2) oyunlar oynanır. Böylece yedi yaşında formel eğitime başlayan çocuk, öğrenmeye hevesli şekilde okul hayatına adım atar ve öğrenmeye karşı geliştirdiği tavır sayesinde yaşam boyu öğrenme alışkanlığını edinir.

Formel eğitime başlayan çocuklar üzerine yapılan araştırmalarda, okul öncesi eğitim alan öğrencilerin sosyal ve bilişsel açıdan diğerlerine göre daha çok geliştikleri görülmektedir. PISA 2003 sonuçları, okul öncesi eğitime katılmış çocukların ortaokul seviyesinde matematik alanında belirgin seviyede daha iyi sonuçlar aldığını göstermektedir. Kapsamlı araştırma ve çalışmalar, okul öncesi eğitimin, çocukların iletişim ve işbirliği becerilerini geliştirdiğini göstermektedir (URL3). Dolayısıyla, okul öncesi eğitime

verilen önem, okul başarısına yansıyan bir etkidir denilebilir.

Ancak Finlandiya’da okul öncesi eğitime olan yaklaşım, sadece okul öncesi eğitim programlarına katılabilecek yaştaki çocukları kapsamaz. Bu yaklaşım, aile ve yeni doğan bebekleri de kapsar. Eğitim, çocuk henüz doğmadan ailenin çocuklu hayatla tanıştırılması, konuyla ilgili desteklenmesi ile başlar, çocuğu sosyal hayata dahil ederek devam eder. Bunun için sosyal hizmetler kadar mekânsal düzenlemeler de tasarlanmaktadır. Bu sayede çocuklu ailelerin toplum hayatından soyutlanmaması; aksine, çocuklarıyla birlikte sosyal hayata dahil olması; çocuğun eğitiminin toplumun da sorumluluğu olduğu ilkesinin devreye girmesi; çocuğun erken yaşta aktif bir birey olarak kente katılması sağlanmaktadır. Böylece çocuğa izole ortamlarda öğretim vermek yerine onu, aile, toplum ve kentin de dahil olduğu bir ekosistem içinde yetiştirmek mümkün olmaktadır.

Sosyal Hizmetler

Fin kültürünün aile ve çocuğa verdiği önem, sosyal devlet yaklaşımı ile de desteklenir. Bu anlamda çocuklu ve çocuk sahibi olacak ailelere çeşitli yardım ve hizmetler sağlanır. Bu destek, ebeveynlik konusunda tecrübesiz olan ve/veya 16 yaş altında çocuğu olup rehberlik ihtiyacı duyan ailelere ücretsiz sağlanmaktadır. Sosyal hizmetlerin bir kısmı, kent ve mekândan bağımsız sunulan hizmetlerdir. Çocuğun iyi yetiştirilmesi için öncelik, ailenin iyi olma halinin sağlanmasıdır. Çocuklarla, aileleri bekleyen güçlükler bazında gerçekleşen ilk temas, ailenin çocuk yetiştirmekle ilgili eğitimi ile başlar ve bahsedilen eğitim ekosisteminin başlangıç noktasını oluşturur.

Çocuklu aileler için sağlanan ev hizmetleri, ev düzenini sürdürme, çocuk yetiştirme ve ailenin iyi olma halini sürdürmek, desteklemek ve rehberlik etmek için kurgulanmıştır. Bu sayede, aile, çocuk ve gençlerin karşılaşabileceği problemler, olabildiğince erken çözüme kavuşturulmaktadır. Psikolojik sorunlar, hastalık ve stres gibi geçici sebeplerle başvurulabilecek bu hizmete telefon ya da e-posta üzerinden ulaşılabilir. Bu sayede, aile, çocuk ve gençlerin karşılaşabileceği problemler, olabildiğince erken çözüme kavuşturulmaktadır.

Yeni bebek sahibi olmuş aileler ya da bebek bekleyen aileler için, değişen veya değişecek yaşam şartlarına uyum sağlamanın kolaylaşması için tasarlanmış bir sosyal hizmettir. Anne ve babanın bebek bakımı ve yetiştirmesi ile ilgili eğitimler aldığı bu hizmet, bebek ve ebeveynlerin doğru iletişimi ve etkileşimi kurmasını ve birbirlerine adapte olmalarını hedefler.

Aile Evleri

Aile evleri, küçük çocuklu ailelerin buluşabileceği, etkileşime geçip bilgi paylaşımı yapabileceği yapılardır. Aynı zamanda aile evlerinde, civarda yaşayan ailelerin katılabileceği etkinlikler de düzenlenmektedir. Böylece ailelerin tanışarak birlikte zaman geçirmeleri, benzer durumda olan ailelerin karşılaştıkları problemleri ve uyguladıkları çözümleri paylaşmaları; hayata katılarak, değişen yaşam koşullarına karşı destek bulup güçlenmeleri sağlanmaktadır.

Bu evlerde yaşam alanı, mutfak, emzirme odaları ve bahçe bulunur. Aileler yanlarında getirdikleri atıştırmalıkları burada hazırlayabilir, dinlenme alanlarında sosyalleşebilir ve birlikte zaman geçirecek imkânlardan faydalanabilirler (*Resim 1*).

Aile evlerinde gerçekleşen etkinliklerde kurulan ortam da, ailelerin ve bebeklerin izole olmasının önüne geçerek bebekli ailelerin kente katılmaları yönünde ilk adımdır. Aileler bu ortamda bebekleriyle etkin iletişim kurmanın yollarını öğrenir ve bunu, düzenlenen etkinliklerle aileler arası paylaşım sayesinde gerçekleştirir. Kent, bu noktada etkileşim ve akran öğrenmesinin gerçekleşeceği sahneyi, yaşayanlarına sunmaktadır. Bu sahneye, toplumun benzer durumdaki üyeleri katılır ve bilgilerini birbirlerine aktarmak suretiyle kentin diğer çocuklarının da yetiştirilmesine katkı sağlama fırsatı bulur. Bu yolla, çocuk yetiştirmek sadece ailenin değil, toplumun ortak paydası haline gelmeye başlar.

Aile evleri, çocukların da ilk ilişkilerini kurmaya başladığı ortam olarak ele alınabilir. Sosyalleşmeye erken yaşta adım atan çocuklar, kendi davranışları ve sosyal ilişkilerin yönetimi konusunda erkenden deneyim edinme fırsatı yakalayarak, didaktik yollarla öğretilmeyecek değerleri kazanmaya başlama fırsatı edinir.

Rehberli Park Uygulaması

Helsinki’de, başka kentlerde görmeye alışık olduğumuz çocuk parklarına ek olarak “rehberli park” uygulaması söz konusudur (*Resim 2*). Rehberli Park uygulaması da, diğer uygulamalar gibi çocuklu ailenin yükünü hafifletmek, çalışan ailelere destek olmak ve çocukların evlerinde oturmaları yerine hayata katılmalarını sağlamayı hedefler. Bu parklarda, sosyal hizmet görevlileri bulunur ve parklar, ailesi çalışan çocukların okul sonrasında geldikleri, gözetim altında sosyalleşebildikleri güvenli bir oyun mekânı görevi görür.

Rehberli parklarda, günün farklı saatlerinde parka gelen çocukların yaşlarına uygun olarak aktiviteler düzenlenir. Sabah saatlerinde bebekli

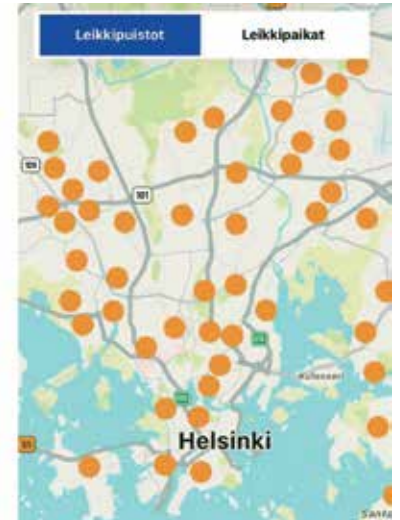
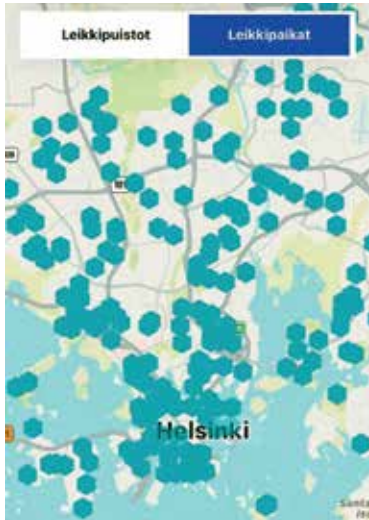

ailelerin katılabileceği, ebeveynlerin bebekleri ile etkileşime geçebilecekleri duyuşal gelişimi destekleyen etkinlikler yapılırken, akşamüzeri saatlerinden sonra K12 seviyesindeki öğrencilere yönelik etkinlikler düzenlenir (*Resim 3 ve 4*).

Rehberli parklar, okul dışında öğrenmenin gerçekleştiği önemli kent mekânlarıdır. Çocuklar, kendileri için tasarlanmış bu alanlarda hem fiziksel olarak, hem bilişsel hem de sosyal ilişki-

Resim 1. Park Linja Aile Evi.

Resim 2. Helsinki kentinde bulunan çocuk parkları (Leikkipaiikat, solda) ve rehberli çocuk parkları (Leikkipuistot, sağda).

Resim 3. Park Linja
Rehberli Park.

ler anlamında aktif kalmaktadır. Yaşıtlarından öğrenme, sosyal ilişkiler kurma ve bu ilişkileri yönetme, çocukların ileriki yaşlarda ihtiyaç duyacağı temel becerileri geliştirmesi anlamına gelmektedir. Rehberli parklar, çocukların okul saatleri dışında evlerinde bireysel ve/veya pasif zamanlar geçirmeleri yerine, bu parklara gelerek hem güvenli bir ortamda bulunmalarını hem de gelişimlerine katkıda bulunacak becerileri deneyimlemelerini sağlamaktadır.

Kültür Yapıları

Çocuklara Özel

Helsinki'nin Senato Meydanı'nda bulunan ve Helsinki'nin en eskisi olma özelliğine sahip Sederholm Evi'nde, Helsinki Şehir Müzesi'ne ek olarak Çocuk Kasabası bulunmaktadır. Tüm çocukların ücretsiz olarak girebileceği bu kasabada, deneyim yolu ile öğrenme ön plandadır.

Dönem mizansenlerinin kurulduğu bu kasabada, çocuklar at arabasına binerek, bir ayakkabı tamircisinin dükkânına girerek, 1930'lara ait bir okul sınıfına ya da 1970'lerdeki bir evin mutfağına girerek (Resim 5) oynayabilir. Döneme refe-

rans veren malzemelerle zamanda yolculuk yaparak, onlar için tasarlanan kurgunun içinde oyunlarını kurabilirler. Yine onlar için tasarlanmış bir sahne ve kuliste, istedikleri dönem kostümlerini giyerek, hayal güçleri ile ürettikleri oyunları sahneleyebilirler. Bununla birlikte, çeşitli dönemlere ait oyuncakların bulunduğu açık sergide, çocukların geçmiş dönemlere ait oyuncakları keşfetmeleri ve oynamaları teşvik edilir.

Çocuklar, bu kasabada sergilenen her şeye dokunabilirler. Sergilenen ürünler seyirlik değil, deneyim kurmak amaçlıdır ve bu, çocuk mekânını özel yapan en önemli özelliktir. Çocuklar burada pasif izleyici değildir; kurulan düzen sayesinde etkin katılım sağlanır. Böylece hem çocukların tekrar tekrar gelerek zaman geçirmek isteyecekleri bir odak haline gelir hem de çocuk gelişiminde katılımcı yaklaşım ile duyuşal gelişim desteklenmiş olur.

Çocuklarla Birlikte

Helsinki'de sadece çocuklara veya ailelere yönelik odakların yanı sıra, tüm kente hizmet eden kültür yapılarında da çocukların merak duygularını gözetken ayrıntılarla karşılaşmak mümkündür. Fin Doğa Tarihi Müzesi (*LUOMUS Luonnontieteellinen Museo*), bunlardan bir tanesi. Müze, Fin doğasının çeşitliliğini; yaşam tarihini Büyük Çarpışmadan dinazorlara ve Buzul Çağının büyük memeli hayvanlarına evrimini; kutup alanlarından tropik iklimlere kadar Dünya'da bulunan doğal şartları; farklı dönemlere ait bulunan kemik kalıntıları ve Helsinki Üniversitesinde iklim değişikliği üzerine yapılan araştırmayı sergilemektedir (URL4). Bu müzenin hedef kitlesi çocuklar değildir. Burası, yerli halk ve turistlerin de ziyaret ettiği bir kültürel yapıdır. Ancak içeride sunulan kurgu, yetişkinler kadar çocukların da ilgisini çekecek, yetişkinlerin gezilerine keşif ve merak duygusu ile birlikte katılmalarını sağlayan, çocuk gözüyle tasarlanmış detay ve oyunlar ile doludur.

Çeşitli dönemlere ait kafatası kalıntılarını birbirinden ayırıp tekrar bir araya getirmeye izin veren deneyim köşesi; kutup bölgesinde buzdan yapılmış ve sadece çocuk bedeninin sığabileceği boyuttaki bir tünel; sergi boyunca çocuk bedeninin boyutları düşünülerek tasarlanmış setler üzerinde bulunan kutulara saklanmış yeni bilgiler; yaparak öğrenmeyi destekleyen yapboz köşesi ve etkileşimli dijital oyun köşesi sunan bu müze, tüm yaştan ziyaretçileriyle eşit miktarda etkileşime girmeyi başarır (Resim 6). Sadece yetişkinlere ya da sadece çocuklara hitaben tasarlanmamış olup, her yaştan ziyaretçiye eş zamanlı bilgi

Resim 4. Leikkipuisto Loru
Rehberli Park.

sunan bu mekân kurgusu, tesadüf eseri değil, çocukları da kent etkinliklerine katılımcı yapmayı hedefleyen bir bakış açısının bilinçli ürünüdür.

Hem Çocuk Kasabası hem Fin Doğa Müzesi'nde gerçekleşen öğrenme, okul öncesinde kazanılması beklenen "öğrenmeyi öğrenme" becerisi ve merak dürtüsünün gelişmesi niteliğindedir. Ek olarak bu mekânlar, salt yetişkin gözü yerine çocuk değer ve kullanımları da göz önünde bulundurularak tasarlanan mekânlardır. Bu tür mekânlar, çocukların aidiyet duygularını geliştirmelerine katkıda bulunmakla beraber, kentin doğal ve aktif üyeleri olarak büyümelerine de katkıda bulunur. Bu sayede, ilerleyen yaşlarda da katılımcı kişilikleri ile yaşadıkları kenti sahiplenerek katkıda bulunmaları beklenmektedir.

Bulgular

İncelenen örnekler, yerinde gözlem, deneyimleme ve yerel görevlilerle yapılan görüşmeler üzerinden değerlendirilmiştir. Örneklere bakıldığında, tüm sosyal ve mekânsal imkânların, çocuğun gelişimine farklı yollarla katkı sunabildiği görülmektedir. İncelenen kent mekânlarının, çocuklara öğrenme ve katılım fırsatı anlamında çeşitlilik sunduğu; aile-çocuk-toplum bağlarını güçlendirmeyi sağlayarak çocukların kent ile kurduğu ilişkinin gelişmesine katkı sunduğu görülmüştür. Buna göre bulgular, şu şekilde detaylandırılabilir:

Çocuğun Öğrenme Fırsatlarının Çeşitliliği

Öğrenmenin okul dışında da tetiklendiği, merak unsurunun yaygın olduğu ve çocuğun deneyim yaşamasına izin veren sahne niteliğinde mekânlar görülmektedir. Aile evleri, rehberli parklar, Çocuk Kasabası ve Fin Doğa Tarihi Müzesi'nde görülen mekânların, çocuğun algısını şekillendiren, bilişsel ve davranışsal anlamda deneyimler yaşamasına izin veren, kimliğinin gelişimine katkı sağlayan mekânlar olarak tasarlandığı görülmektedir. Bahsedilen mekânlarda gerçekleşen öğrenme biçimleri şu şekilde sıralanabilir:

Yaparak öğrenme: Tüm örneklerde, çocukların seyirci konumundan çıkartıldığı ve mekânın katılımcısı aktif bireyler haline geldikleri gözlemlenmektedir. Aile evleri, bebeklerin diğer yaşlıları ile kendi ebeveynlerini çeşitli etkinlikler sayesinde tanımaya başladığı, bağlarını güçlendirdiği ve dokunsal ve duyuşsal gelişimlerine katkı sunan mekânlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Rehberli parklarda doğrudan fiziksel aktivite ve oyun ile çocuklar etkin kılınırken; Çocuk Kasabası'nda sunulan başka dönemlere ait sahnelerde bulunan dekorları kulla-

narak çocuklar dilediği hayal oyununu kurup hayal güçlerini beslemektedir. Fin Doğa Tarihi Müzesi doğrudan çocuklara yönelik bir yapı olmasa da, çocuklar ebeveynlerine eşlik ederken aynı zamanda müze rotası boyunca yaşlarına hitap eden merak unsurları sayesinde devamlı olarak uyaran almakta, dokunma ve keşif dürtülerine cevap olan unsurlarla karşılaşmaktadır. Bu ve benzeri deneyimler sayesinde çocuklar okula başlamadan önce öğrenmeyi sevmekte ve heves geliştirmektedir.

Akrandan öğrenme: Aile evleri ve rehberli park uygulamaları çocukların oyun oynayabilecekleri ve sosyalleşebilecekleri alanlar olmanın da ötesinde görev üstlenmektedir. Bu mekânlarda çocuklar birbirleri ile etkileşime girmekte ve birbirlerinin becerilerinden faydalanmaları ve öğrenmeleri mümkün olmaktadır. Bu mekânlarda akran öğrenmesi sadece çocuklar için gerçekleşmez. Bu mekânlar, ailelerin de sosyalleşerek benzer durumdaki ailelerle tanışmalarına ve paylaşımına geçmelerine fırsat vererek ailelerin birbirlerinden öğrenmesini sağlamaktadır.

Taklit yolu ile öğrenme: Çocuk, ebeveynini aile evi ve Fin Doğa Tarihi Müzesi gibi mekânlarda yetişkin ortamında gözlemleyip kendi yaşına uygun biçimde uyarlanmış benzer içerikli mekân/rotada vakit geçirir ve anne babanın bu farklı ortamdaki davranışlarını gözlemleyip taklit yolu ile gelişimine katkı sağlamış olur. Çocuk ve yetişkin mekânlarının birbirinden keskin çizgilerle ayrılması yerine, hem çocuk hem yetişkin gözünden tasarlanan mekânların birlikte kurgulanması sayesinde ailecek yaşanacak bir deneyim tasarlanmış olur. İçerikten bağımsız olarak aile fertlerinin birbirinden öğrenmesi de mümkün olmaktadır.

Aile - Çocuk - Toplum İlişisine Katkı

Kapsayıcılık: Aile evleri, rehberli parklar, Fin Doğa Tarihi Müzesi ve Çocuk Kasabası gibi çocuklu ailelere yönelik ya da çocukla birlikte deneyimlenebilecek mekânlar, ailenin geneline yönelik kur-

Resim 5. Helsinki Şehir Müzesi'nde bulunan Çocuk Kasabası.

gular sunduğundan, tüm kent yaşayanlarına kapsayıcı yaklaşım sunmaktadır. Bu sayede bebekli ya da küçük yaşta çocuğu olan ailelerin sosyal yaşamdan kopmaları engellenmektedir.

Toplumsal sahne: Aile evleri ve rehberli park uygulamaları bizlere, çocukların yetiştirilmesinde toplumun da rolü olduğunu hatırlatmaktadır. Çocuk yetiştirirken izole eğitim ortamlarından çok, aile, toplum ve kentin dahil olduğu fırsatlar görmekteyiz. Bilgi ve deneyimin paylaşarak çoğaldığı, yeni koşulların getirdiği güçlüklerin benzer deneyimleri yaşayan ailelerce paylaşarak hafifletilmesi, her çocuğun eğitiminde toplum olarak görevlerin de olduğunun altını çizer. Bu mekânlar, ilgili paylaşımın gerçekleşebilmesi için birer sahne olarak görev yapmaktadır.

Kent ile Kurulan İlişkiye Katkı

İncelenen örneklerde çocukların, kentin doğal üyeleri olarak ele alındığı görülmektedir. Bunu yapmak için salt yetişkin gözünden değil, çocuk kullanım ve değerlerini de dikkate alarak; hatta mekânları kullanıcı profillerine göre ayırmak yerine birlikte deneyimlenecek mekânlar üretmeye özen gösterildiği anlaşılmaktadır. Çocukların fiziksel özelliklerine uygun geliştirilen tasarımlar, ilgi uyandıran ve yaratıcılıklarını tetikleyen kurgular ile merak uyandıran unsurlar,

çocukların ilgili mekân ve kentin doğal üyeleri olarak hissetmesini sağlamaktadır.

Bu sayede, çocukların bulundukları kente aidiyet geliştirdikleri, sorumlu, meraklı ve katılımcı bireyler olarak büyümeleri için gerekli zeminin öngörülerek hazırlandığı anlaşılmaktadır. Çocukların, kentin doğal ve aktif üyeleri olarak kimlik geliştirmelerine destek olunması, kent ile bağ kurmanın sağlandığı ve hatta gelecek yıllarda aktif birer vatandaş kimliği kazanmaları, eğitime, okulda öğretilebileceklerin ötesine geçen bir katkıdır.

Değerlendirme

İncelenen örneklerin sağladığı ortak yaklaşım, aile ve çocuğun evlerde izole hayatlar yaşamak yerine kentin bir parçası haline gelmesi yönündeki ortak niyet; çocukların duyuşal ve sosyal gelişimlerini destekleyecek etkinliklerin kent içine nüfuz etmiş olması ve çocukların deneyimleyerek öğrenen aktif bir pozisyonda tutulmasıdır. Helsinki kentinde gözlemlenen ve çocuk ile çocuklu ailelerin kente katılımlarını destekleyen girişimler, merak, özgüven, otokontrol, aidiyet ve çevreye saygı duygularının sadece okulda verilen eğitimle mümkün olmadığını, kentin de eğitim ekosisteminin bir parçası olarak çocukların aktif öğrenen bireyler şeklinde yetişmesi yolunda büyük bir rol üstlendiğini göstermektedir.

Resim 6. Fin Doğa Tarihi Müzesi (LUOMUS Luonnontieteellinen Museo).

Burada eğitimden kasıt, didaktik bilginin aktarılmasının ötesindedir. Aile fertleri ile iletişim, kimlik geliştirme, öğrenmeyi öğrenme ve kentte aktif vatandaşlar olarak büyümekle, hem okul öncesi hem de okulda öğretilebileceklerin dışında kalan kazanımlar üzerine gidilmektedir.

Erken çocukluk çağında kent ve toplum hayatına katılım sağlamış, sosyal beceri ve değerleri gelişmiş, aynı zamanda merak duygusu ile beslenmiş ve denemeye teşvik edilmiş çocukların, formel eğitim sisteminde de başarı gösterdiği anlaşılmaktadır.

Herhangi bir eğitim sisteminin başarısını sadece okulları inceleyerek, yapılanlar ya da yapılmayanlar üzerinden değerlendirmek hatalı olacaktır. Finlandiya okullarının diğer okullardan daha iyi olmasının nedeni, eğitimi bir ekosistem olarak ele almaları ile aile çocuk ve kent de bu sisteme dahil edilmesidir diyebiliriz. İlk bakışta eğitim sisteminin marifeti ile açıklanmaya çalışılan başarı, devletin aile ve çocuk ile çocuğun yetiştirilmesine verdiği önem nedeniyle, kentsel mekânın sunduğu fırsatları denkleme dahil etmesiyle zenginleşmektedir.

Bu noktada, disiplinler arası etkileşimden bahsedilmelidir. Okul ve kent, kendi içlerinde iki farklı olgu olarak tasarlandığı sürece birbirlerine yardımcı olamazlar. Kent planlama ve şehirçilik disiplinleri çerçevesinde disiplinlerarası yeni bir bakış açısı geliştirmek önem kazanmaktadır. Eğitim, çocuk ve kent, sadece akademik başarıyı yükseltecek bir birliktelik olarak da ele alınmamalı; iyi eğitilmiş, sorumlu ve aktif vatandaşlar yetiştirmek için bir strateji olarak ele alınmalıdır.

Kent planlamasına yönelik noktasal dokunuşlardan öteye gidip önceliklerin belirlendiği prensip yaklaşımları belirlenmeli; çocuk bakış açısı ile çeşitli ölçek ve niteliklerdeki eğitim fırsatlarının her türlü kentsel ve kamusal alanda tasarım kriteri olarak yer almasını sağlamak öncelikli olmalıdır.

Betül Orbey, Dr., Doğu Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, Mimarlık Bölümü Öğretim Üyesi

Kaynaklar:

- Chawla, L. (1994) "Revisioning Childhood, Nature, And The City", *Architecture & Behaviour*, Vol: 11, No: 1, s.11-18.
- Gökmen, H. S. (2008) "Çocuk Dostu Kentler Oluşturmak", *mimar.ist*, Sayı: 28, s.49-54.
- Heft, H. (1983) "Incommensurability and the 'omission' in Gibson's theory - A second reply to Heil", *Journal for the Theory of Social Behavior*, Vol:12, s.345-347.
- İncedayı, D. (2008) "Mimarlık Çocuk ve Kent", *Mimar.ist*, Sayı: 28, s.47-48.
- Matthews, M. H. (1995) "Living on the edge: children as 'outsiders'", *Tijdschrift voor Economische En Sociale Geografie*, 86, s.456-466.

- Niikko, A. (2006) "Finnish Daycare: Caring, Education and Instruction", *Nordic Childhoods and Early Education: Philosophy, Research, Policy and Practice in Denmark, Finland, Iceland, Norway, and Sweden*, Series: International Perspectives on Educational Policy, Research, Information Age Publishing Inc., s.141.
- Nordström, M. (2010) "Children's views on child-friendly environments in different geographical, cultural and social neighborhoods", *Urban Studies*, Vol: 47, s.514-528.
- Noschis, K. (1992) "Child Development Theory and Planning for Neighbourhood Play", *Children's Environments*, Vol: 9, No: 2, s.3-9.
- Noschis, K. (2008) "Growing up in the city – an opportunity for becoming aware of urban sustainability issues", manuscript for key-note speech at the Swedish Area group meeting of Researchers in Environmental Psychology, Stockholm University.
- Spencer, C., Woolley, H. (2000) "Children and the city: a summary of recent environmental psychology research", *Child: Care, Health and Development*, Vol: 26, No: 3, s.181-198.
- Tantawy, M.A., Hussein, A.N., Mahrous, M.A. (2016) "Influence of Urban Fabric on Child's Upbringing: A Comparative Analysis between Modern and Traditional City", *World Academy of Science, Engineering and Technology International Journal of Humanities and Social Sciences*, Vol: 10, No: 6, s.2079-2082.
- URL 1: <https://www.washingtonpost.com/education/2019/08/30/what-finland-is-really-doing-improve-its-acclaimed-schools/> (Son erişim tarihi: 18.04.2022)
- URL 2: <https://www.theglobeandmail.com/life/early-educations-top-model-finland/article4212334/> (Son erişim tarihi: 18.04.2022)
- URL 3: <https://funacademy.fi/learning-to-learn-and-why-it-matters/> (Son erişim tarihi: 18.04.2022)
- URL 4: <https://www.myhelsinki.fi/en/see-and-do/sights/natural-history-museum> (Son erişim tarihi: 18.04.2022)

City as Part of the Education System: Case of Helsinki

This study examines the Finnish city of Helsinki as a case study, which takes a holistic approach to raising and educating children. In the holistic approach adopted by Finland, the upbringing and education of the child is not only the responsibility of the family and the school, but also of the society and the city.

The study aims to exemplify the urban spaces that foster families and children participation in community life. The findings of this case study were filtered from observations made during field trips and interviews with local officials, which also were supported by the relevant literature review. The study shows that, opportunities were provided for children to go beyond being spectators and act as participating individuals; women's involvement in business life was made possible while children spend time with their peers in a social environment provided by the spatial opportunities that support families with regard to child care; by creating qualified social environments where children can spend time with their families, they learn behavior by imitating adults, and they develop a sense of belonging to the city they live in by gaining experience in various social environments; and that the necessary ground for them to grow as responsible, curious and active individuals is prepared by design. Learning lessons from good examples, conveying the importance of adopting an urban approach instead of producing single interventions with a point touch, and in this sense inspiring to take action on a local scale were among the objectives of this study.